

Castell de Claramunt

La Pobla de Claramunt

Ubicació

Comarca:	Anoia
Lloc/Adreça:	Castell de Claramunt
Emplaçament	Al cim de la muntanya que presideix el municipi de la Pobla, coneguda com 'muntanya del Cargol'.
Alçada:	452
Coordenades:	
Latitud:	41.55497
Longitud:	1.66927
UTM Est (X):	389026
UTM Nord (Y):	4601222

Classificació

Número de fitxa	08165-6
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Jaciment arqueològic
Estil / època:	Ibèric Medieval Pre-romànic Romànic Gòtic Modern Contemporani
Segle	X-XV
Any	978
Estat de conservació	Bo
Protecció	Legal i física
Observacions protecció:	BCIN-Monument Històric, 1275-MH (22-04-1949)
Número inventari	CCAA7603; IPA1439
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Restringit
Ús actual:	Científic
Titularitat	Pública
Titular:	Ajuntament de la Pobla de Claramunt i Generalitat de Catalunya
Autoria de la fitxa	Jordina Sales Carbonell
Data de registre de la fitxa:	ds., 01/06/2019 - 02:00

Descripció

El jaciment arqueològic i monument arquitectònic conegut com Castell de Claramunt és el castell més notable i ben conservat de la comarca de l'Anoia i de part de la Catalunya central. L'estat que presenta actualment és el producte de més de 1000 anys d'història i de diverses guerres i reconstruccions que l'han afectat profundament, així com d'importants restauracions i rehabilitacions arquitectòniques dutes a terme en els darrers temps que n'han transformat profundament el seu aspecte primigeni de castell roquer. Dalt d'un turó (popularment conegut com "muntanya del castell") de 461 metres d'alçària, en el mateix lloc on hi va haver un assentament ibèric o prerromà de naturalesa indeterminada situable entre els segles V i III aC, més de mil anys més tard, durant el segle X dC, s'hi va construir un primer recinte medieval fortificat, part de la primera muralla del qual es va documentar durant les actuacions arqueològiques dutes a terme a finals del segle XX. Aquest primer recinte fou ampliat a inicis del segle XIV amb la construcció de la torre nord i l'enderrocament de l'antiga muralla. El fossat del castell s'associa la fase d'ampliació d'inicis del segle XIV i es va construir aprofitant una falla de la mateixa roca natural, falla que es va ampliar lateralment mitjançant el trencament de la roca.

Si hom observa la cara nord del conjunt arquitectònic dempeus, s'observa la torre de l'homenatge, també dita torre mestra, al centre: es tracta de l'emblemàtica torre poligonal que identifica el castell i que es visible des de varis punts de la Conca d'Òdena degut a la seva alçada conservada de 17 metres (s'estima que en faria un total de 20). A continuació, destaquen la torre de vigilància a la dreta i una tercera torre a l'angle nord-oriental de la fortalesa, que segons alguns autors exercí funcions de presó fins el segle XVIII. El portal d'accés al recinte es va construir al segle XIII i es recolza parcialment a la banda sud de l'església romànica en ruïnes de Santa Maria. Davant d'aquesta antiga església parroquial romànica de planta basilical hi ha una gran plaça que havia estat la sagrera. Al recinte sobirà s'hi localitza també l'anomenada Sala Gran, coberta amb volta de canó i on molt probablement hi hauria les cavalleries i dependències de servei, mentre que al pis superior (avui un terrat) caldria cercar-hi les estances senyoriales. Al costat de la gran sala, una cisterna amb capacitat per a 130m² d'aigües pluvials assegurava la subsistència hídrica en cas de setge. Per altra banda, al recinte jussà s'hi conserva només les restes d'una bassa i d'una segona cisterna de menor entitat. El conjunt castral es completa amb la encara íntegrament dempeus capella de Santa Margarida. El recinte fortificat, en el seu estat actual, ocupa una superfície de més de 5.000 m² i dibuixa una planta irregular amb tendència quadrada i un lleuger pendent perceptible sobretot a la gran esplanada del recinte jussà. La profunda però necessària consolidació, restauració i rehabilitació del monument n'ha alterat part de les obertures, moltes de les quals apareixen ara tapiades o, bé al contrari, apareixen nous accessos si ho comparem amb fotografies antigues del castell.

Observacions:

Els dos edificis religiosos ubicats dins del recinte del castell, i per tant part del conjunt, es tracten monogràficament en altres sengles fitxes.

Història

El castell de Claramunt -'Claremonte'- és mencionat per primer cop al segle X a la documentació conservada, i apareix sota el domini del llinatge homònim: l'any 978, el papa Benet VII adreçà una butlla al bisbe de Vic confirmant-li el territori diocesà. La seva gènesi s'entén com a castell de frontera de la marca del comtat de Barcelona, i els primers senyors en van ser els Claramunt.

Durant la segona meitat del segle XI, part del domini del castell de Claramunt es fragmentà, i es formà el nou terme de la Torre de Claramunt. També és destacable la unió familiar amb el casal dels Cardona, els quals van consolidar el domini sobre el castell quan a finals del segle XIII es va extingir la branca principal

dels Claramunt

El 1306 Berenguer de Claramunt va vendre la jurisdicció del castell al vescomte Ramon Folc VI. Així els seus successors, els comtes i els ducs de Cardona, passaren a posseir-ne totes les atribucions senyoriales durant els segles següents.

Atesa la filiació reialista dels Cardona i en el marc de la guerra civil de Joan II, el 1463 els consellers d'Igualada van sol·licitar a la Generalitat l'enderroc del castell, petició que fou aprovada. Un cop acabada la guerra, el castell continuà sota el domini dels Cardona, que n'iniciaren la reconstrucció cap a finals del segle XV.

El 1714 el castell fou refugi d'austriacistes i finalment fou ocupat per l'exèrcit borbònic, fet que deixà l'estructura de nou força malmesa (el 1717 fou de nou parcialment enderrocat per ordres de Felip V), tot i que el 1721 s'hi van efectuar reparacions. En l'etapa final, el Ducat de Cardona i Medinaceli ostentà els drets senyoriales del castell fins a la seva abolició definitiva a finals del segle XIX, encara que durant tot aquest segle la fortalesa va restar en un estat d'abandonament i ruïna absolut. A causa d'aquest abandonament, l'ajuntament en va reclamar la propietat; finalment, l'any 1981 el Gobierno del Estado va acabar transferint el castell a la Generalitat.

A nivell d'intervencions arqueològiques, el 1967 l'interior de l'església de Santa Maria fou objecte d'excavacions arqueològiques que van deixar al descobert l'antic cementiri parroquial i un primitiu altar a l'absis principal, mentre que el 1986 es va excavar la nau de tramuntana del temple. L'any 1992 s'hi van dur a terme una sèrie de sondeigs arqueològics -en aquesta ocasió a la zona del recinte sobirà del castell- previs a la restauració integral de la fortalesa duta a terme pel Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya. Ja el 1915 el Servei de Catalogació i Conservació de Monuments hi havia realitzat obres de consolidació i remodelació, que entre altres coses comportà la desaparició definitiva de la muralla del recinte més primitiu i la construcció d'un nou mur emmerletat encara avui dempeus.

Des de 1998 i fins fa uns pocs anys, ha esta seu de l'exposició permanent 'Arqueologia Medieval a l'Anoia', produïda per l'Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval amb motiu de la celebració a la comarca del I Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya. Actualment, i després d'un conveni de col·laboració per a la gestió compartida del monument signat entre l'Ajuntament i la Generalitat de Catalunya i renovat el passat 2018, la fortalesa forma part de les principals rutes històrico-culturals de la comarca i del país, i es freqüentada per un bon nombre de turistes durant els cap de setmana i les festivitats. Els materials arqueològics provinents de les excavacions al lloc es troben actualment dipositats al Museu Comarcal de l'Anoia (n. de registre 4753, 4800, 5128, 12919).

Bibliografia

- BRASÓ VAQUÉS, Miquel (1964): Claramunt, Monografies del Club Excursionista de Gràcia, Rafael Dalmau Editor, Barcelona, p. 9-12.
- CATALÀ ROCA, Pere (dir.) (1976): Els castells catalans, vol. V, Rafael Dalmau Editor, Barcelona, p. 320-345.
- JUNYENT MAYDEU, Francesc; MAZCUÑÁN BOIX, Alexandre (1984): 'Castell de Claramunt', Catalunya Romànica XIX. El Penedès, l'Anoia, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, p. 458-463.
- VILA CARABASSA, Josep M. (1993): 'L'excavació arqueològica del Castell de Claramunt', Estrat, 6, p. 133-148.
- RIBA GABARRÓ, Josep (1997): 'Aspectes finals del règim feudal a l'Anoia', Miscellanea Aqualatensia, VIII, p. 146-161.
- VILA CARABASSA, Josep M. (1998): 'El Castell de Claramunt (La Pobla de Claramunt)', Arqueologia Medieval a l'Anoia. Catàleg de l'exposició, Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval i Diputació de Barcelona, Igualada, p. 45-49.
- RIBA GABARRÓ, Josep (2013): 'Les batalles del segle XX al castell de Claramunt', Miscellanea Aqualatensia, 15, p. 251-297.

-GIBERT REBULL, Jordi (2018): L'expressió material del poder durant la conquesta comtal. Esglésies, castells i torres a la Catalunya Central (segles X-XI), Ed. Ajuntament de la Pobla de Claramunt, p. 123-125.

[-http://invarque.cultura.gencat.cat/Fitxa?index=15&consulta=MCU2KzA4MTY1...](http://invarque.cultura.gencat.cat/Fitxa?index=15&consulta=MCU2KzA4MTY1...)

[-http://invarquit.cultura.gencat.cat/Cerca/Fitxa?index=20&consulta=MCU0K...](http://invarquit.cultura.gencat.cat/Cerca/Fitxa?index=20&consulta=MCU0K...)

<http://www.lapobladeclaramunt.cat/el-municipi/el-castell-de-claramunt/p...>

